

je predstavljeno v največjem delu prispevka in med tistim, kar to gradivo vsebuje, ter, na drugi strani, med sklepi, ki jih avtor navaja na koncu prispevka. Moja kritična opazka v bistvu opozarja na to, da so sklepi, ki hočejo biti univerzalnega antropološkega pomena, izpeljani samo iz enega dela dejstvenega zgodovinskega gradiva. Drugi del tega faktičnega zgodovinskega gradiva je potihoma obravnavan kot teoretsko nepomemben za antropološko posploševanje. Še natančneje rečeno, posploševanje priznava in upošteva samo tisto zgodovinsko dejstveno gradivo, ki govori o ohranjanju in stalnem obnavljanju dogem in dogmatizacij. Tisto gradivo pa, ki priča o ohranjanju, persistentnosti, obnavljanju in celo o neuničljivosti herezij, v sklepih ni deležno enake obravnave. Zato sklep pod številko štiri na določen način visi v zraku in nima ustreznih antropološke utemeljitve, kakršno imajo prejšnji trije zaključki. To pa seveda pomeni, da je trditev, da je vsaka dogma spremenljiva in da ni dogme, ki ne bi sprožila protidogme, kakor tudi, da ni dogme, ki ne bi bila v interakciji s socialnim in političnim prostorom, predstavljena samo kot posploševanje, ki se nanaša na samo dogmo in njene lastnosti, ne more pa veljati za poskus, da bi odkrili nekatere globlje univerzalne antropološke temelje, zaradi katerih je vsaka dogma spremenljiva, začasna in ovrgljiva, in pripelje do tega, da dogmo vedno kot senca spremlja hereza. Tako se začasnost in spremenljivost kažeta samo kot odsotnost dogme in ne kot nekaj, kar je globoko vkoreninjeno v človeški naravi – vsaj prav toliko, kolikor je vkoreninjena težnja po zanesljivosti v resnicah, ki imajo prizvok absolutnega. Drugače povedano: antropološkega temelja spremenljivosti, začasnosti in oporečnosti dogem ni raspoznati. V tem smislu bi bilo mogoče, na podlagi gradiva, ki je predloženo v obravnavanem prispevku, izpeljati tudi drugačne sklepe. Tako bi bilo mogoče iz navedenega zgodovinskega gradiva vzporedno, s sklepom o človeški nagnjenosti do absolutnega priti tudi do sklepa o tisti antropološki lastnosti, ki je v tem, da vse, kar nastopa kot absolut, prej ali slej postavi pod vprašaj, mu oporeka, deabsolutizira in relativizira. Dejstveno zgodovinsko gradivo kaže, da tudi tisto, kar nastopa v težnji po svoji absolutnosti, v določenih okoliščinah postane neznosno.

STANE JUŽNIČ

Človek kot dvomljivec («prenočljjen» vernik) in vernik resnice in avtoriteta

Zelo rad imam polemične ostrine, celo pikolovske, da bi se zadeve izbrusile. Moj namen je bil predvsem dokazati, da je vsaka pomembna herezija postavljala dogme in vzpostavljala dogmatiko ter se z dogmami upirala »ortodoksni« dogmatiki. To mi je dalo možnosti za zapisane sklepe. Iskanje absolutna in resnice ni le iskanje absolutna in resnice, je vselej tudi iskanje gotovosti in beg od negotovosti. Človek je vržen v svet, lomljiv in krhek, zato išče opore svojemu življenju in obstajanju. Marsikaj o tem je zapisano v omenjenih sklepih. Tisti, ki ga omenjate, še zdaleč ni edini. Drugi govorijo o povsem drugačnih vidikih konflikta med dogmo in antidogmo.

Prvi sklep je, da človek želi presegati samega sebe skozi božanstvo, ker človek antropološko gledano ne more dojeti ali ne more sprejeti svoje minljivosti in konca. In zato išče izhode iz te svoje stiske in mislim, da je to temeljna človekova antropološka stiska. Zato išče zagotovljenosti v resnicah in v avtoriteti, ki mu jih potrdijo, zatrdijo in torej zagotavljajo. Zato imate prav, dogma je nasprotje hereze, dogma je mišljenje, mnenje ali tudi nalog, če hočete, v Rimu je bil to nalog: v krščanstvu je to resnica, ki ne dopušča dvoma. In človek se želi zavarovati s tako resnico, ki ne dopušča dvoma, da bi imel zagotovljeno resnico, ki mu ni dana po drugi poti. Mi vsi, ki morebiti ne verujemo v dogmo, smo v velikih težavah in dilemah. Nепrestano iščemo resnice in ničesar ne najdemo.

Človek pa je v tem položaju lahko tudi manipuliran, kajti s to njegovo krhkostjo, minljivostjo, ranljivostjo in negotovostjo lahko manipulirajo tisti, ki postavljajo dogme. Trdijo, da so oznanjevalci resnice, in tisti, ki vanje ne bo verjel, bo pogubljen.

To so tudi antropološki sklepi.

Zadal sem si nalogo, da pregledam najpomembnejše krščanske herezije. Zlasti nekatere, za katere mislim, da so še vedno v obtoku. Hotel sem ugotoviti, katerih dogem teologija ni mogla rešiti. Na primer odnosa dobrega in zla, kaj je dobro in kaj je zlo. Kako Bog kot absolut dopušča zlo? Seveda sem se podal tudi na področje tistih dogmatskih načel, ki jih je zlasti latinsko zahodno krščanstvo strnilo v tisto, kar se imenuje kristologija ali utemeljitev središčne osebnosti krščanstva Jezusa Kristusa.

Šel bi predaleč in verjetno bi s tem razpravo monopoliziral, če bi tako nadaljeval. Povedati pa je mogoče še zelo veliko. Vsako kritiko zelo rad sprejemam, še raje pa nanjo odgovarjam.

BOŠTJAN M. ZUPANČIČ

Miselni sistemi in vrednostne sodbe (ali gre »zdaj« za zlo)

Prekarij v rimskem pravu pomeni nekaj dobiti na prošnjo do preklica. Prekarnost naj bi pomenila nekaj, kar zdajle je, jutri pa je ni. To je nekaj, kar je stalno v zraku, podvrženo arbitrarnemu preklicu, zlasti oblasti.

Kar pa se tiče zla, Gabrijel Marcel, vodilni katoliški metafizik, drugače opredeljuje zlo. Da je zlo nekaj, kar preseneča, da je bistvo zla naključnost. Pravi, da je zlo takrat, ko mladenič pri 24, ko je že končal fakulteto, ustvarja družino in je vse pred njim, dobi raka in umre. To je zlo po tej definiciji.

V času, ko se vsaj na videz sesuva vse razumno in razumsko postavljen svetovni nazor, utemeljen na Heglovi filozofiji, je mnogo ljudi postavljenih v doživetje življenjske neopredeljenosti, nekakšen ex post facto indeterminizem, zgubljenost skratka, ki vodi v miselno bolj poprejšnje kategorije. Če razpade miselni sistem, v katerega je bilo vloženih toliko let civilizacije, ostane ljudem regresija na manj razdruženostna pojmovanja, lahko pa tudi slepo vero in religioznost, ki nima kakšne